

Tiedon uudelleenorganisointi etenee FRBR:n tuella

Marja Oksa-Pallasvuo

Toinen Suomessa järjestetty Oslon WLIC-kongressin (World Library and Information Congress) satelliittikokous ”How to organize chaos?” -käsitteli tiedon järjestämistä. Keskeinen teema oli FRBR ja sen käytännön sovellusten kehittäminen. FRBR (Functional Requirements of Bibliographic Records) on yli kymmenvuotisen kehitystyön jälkeen vaiheessa, jossa tutkitaan käytännön sovelluksia uuden luettelointimallin toteuttamiseksi.

Seminaarin järjestäjät olivat onnistuneet saamaan Järvenpään paikalle huomattavan määrän funktionaalisen luetteloinnin kehittäjiä. Tarjolla oli asiantuntevaa ja ajankohtaista tietoa FRBR:n tämän hetkisestä vaiheesta.

Käyttäjät rikastamaan sisällönkuvailua

Seminaarin ehkä mielenkiintoisimman puheenvuoron käytti IFLAn FRBR-työryhmän puheenjohtaja Patrick Le Boeuf Ranskan kansalliskirjastosta. Hänen ”to the basics”-puheenvuoronsa etsi kirjastojen näkökannalta vastauksia kysymykseen, onko kaiken informaation järjestäminen mahdollista.

Informaation järjestäminen kirjastoissa on jo kertaalleen järjestetyn tiedon järjestämistä, sen uudelleen järjestämistä tiettyä tarkoitusta ja yhä uusia tarkoituksia varten. Tiedon järjestäminen on tiedon valintaa ja siinä mielessä poliittikkakysymys, joka korostuu nykyään esim. aineiston digitointivalinnoissa. Olennainen on erottelu kirjaston kokoelmien *sisältämän* informaation järjestämisen ja kirjaston kokoelmia *koskevan* informaation järjestämisen välillä.

Le Boeuf kiinnitti huomiota siihen, että kirjastokeskeinen näkemys informaation järjestämisestä ei ole riittävä, koska siihen sisältyy itse asetettuja rajoituksia. Bibliografinen valvonta keskittyy teokseen (tekijä, nimeke) ja sen aiheeseen ja kiinnittää hyvin vähän huomiota teoksen ulkopuoliseen informaatioon. FRBRkään ei tuo tähän ongelmaan riittävää ratkaisua.

Myös kysymykseen, pystyvätkö kirjastot huolehtimaan kaikkien julkaisujen bibliografisesta valvonnasta ja julkaisuihin sisältyvän kaiken informaation järjestämisestä, on Le Boeufin mukaan vastattava kielteisesti. Kirjastot eivät pysty kuvailemaan kaikkea aineistoa eivätkä järjestämään kaikkea aineistoon sisältyvää tietoa.

Kirjastojen on avattava luettelonsa ulkopuolisille ja rikastettava niitä ulkopuolisten, ei kirjastoammattilaisten luomilla tiedoilla. Näistä mahdollisuuksista hän mainitsi Wikiciten, Wikipedian, folksonomiat, kirjastoluetteloiden wwwsovellukset ja linkitykset ulkopuoliseen tietoon, semanttisen webin tekniikat ja ontologiat.

Kirjastoluetteloiden suurin vahvuus on Le Boeufin mukaan, ei mahdollisimmat tarkat yksittäisen teoksen luettelointitiedot, vaan auktoriteettivalvonta ja auktoriteettitiedostot, jotka kirjastot voivat tarjota kaikkien yhteiseen käyttöön.

FRBR tuo uudet näkökulmat

Margaret Tillet Kongressin kirjastosta esitteli FRBR:n, bibliografisen universumin entiteettirelaatiomallin, joka tarkoittaa luetteloinnin peruskäsitteitä ja määrittelee suosituksen kaikkien aineistotyyppien luetteloinnin kuvailutasoksi.

”Kirja” tai ”julkaisu” käsitteiden sijaan mallissa käytetään käsitteitä ”teos, work”, joka toteutuu ”esitysmuotona, expression”, jota ilmentää ”ilmiasu, manifestation” jota edustaa ”kappale, item”.

Nämä ovat ryhmän 1 entiteetit. Ryhmän 2 entiteettejä ovat ”henkilö, person” ja ”yhteisö, corporate body”. Ryhmän 3 entiteettejä ovat ”aiheet, subjects”, jotka voivat olla ”käsitteitä, concepts”, ”kohteita, objects”, ”tapahtumia, events” tai ”paikkoja, places”. FRBR:n lisäksi on tekeillä FRAR (Functional Requirements for Authority Records) ja FRSAR (Functional Requirements for Subject Authority Records) tekijä-, nimeke- ja asiasanatietueiden funktionaalisten vaatimusten määrittelemiseksi.

Sekä Norjassa (BIBSYS) että Tanskassa (Biblioteksstyrelsen) on tutkittu mahdollisuuksia kansallisten marc-formaattien mukaisten luettelointitietueiden konvertoimiseksi FRBR:n mukaisiksi. Myös OCLC:n Fictionfinder ja Virtua ovat hyödyntäneet FRBR-mallia. Kongressin kirjasto on testannut MARC21:n mukaisten tietueiden konvertoitumista FRBR:n mukaisiksi. Lähes 70 % LC:n tietuiesta muuntui FRBR:n mukaisiksi. Kirjasto on luonut testikäyttöön konvertointityökalun, joka on saatavissa LC:n sivuilta käyttöön vapaasti <http://www.loc.gov/marc/>

Tapahtuman esitelmät:

Bibliotheca Universalis – how to organize chaos? WLIC-satelliittikokous
11-12.8.2005 Järvenpäässä. <http://www.fl.a.fi/frbr05/prgr.htm>

Tietoa FRBR:stä IFLAn sivuilta <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.htm>

Margaret Tilletin esiteteksti "What is FRBR" löytyy englanniksi, espanjaksi, ruotsiksi ja pian myös suomeksi osoitteesta <http://www.loc.gov/catdir/cpsd/whatfrbr.html>

Marja Oksa-Pallasvuo toimii tietoasiantuntijana Eduskunnan kirjastossa.